

Třetí misijní cesta (Sk 18–21)

Texty na tento týden

Sk 18,24–28; 19,1–40; 20,1–38; 21,1–15

Základní verš

„Ale já nepřikládám svému životu žádnou jinou cenu, než abych dokončil svůj běh a splnil úkol, který jsem dostal od Pána Ježíše: hlásat evangelium o Boží milosti.“ (Sk 20,24)

Lukášův popis Pavlovy třetí misijní cesty začíná poměrně stručně a ne zcela souvisle. Text mluví jen o tom, že po nějakém čase stráveném v Antiochii se Pavel opět rozhodl vydat na cestu, během níž „procházel galatskou krajinou a Frygií a posiloval tam všechny učedníky“ (Sk 18,23). A tak prvních 2500 kilometrů jeho putování popisuje jen jedna jediná věta.

Je to proto, že středem zájmu celé cesty bylo město Efez, kde Pavel strávil více času než na kterémkoliv jiném místě během svých cest. Z evangelizačního pohledu byla jeho služba v Efezu velmi úspěšná. Vliv Pavlova kázání zasáhl celou provincii Malé Asie (Sk 19,10.26). V tomto období pravděpodobně vznikly sbory v Kolosech, Hierapoli a Laodikeji. Půčiňil se o to zřejmě Epafras (Ko 4,12.13), jeden z Pavlových spolupracovníků (Ko 1,7; Fm 1,23).

Na této cestě je významné i to, že jde o poslední Pavlovu cestu zaznamenanou ve Skutcích. Pavel ji podnikl jako svobodný člověk. Lukáš zaznamenává i Pavlovo putování do Říma, kam však už směřoval jako vězeň.

Budování společenství

- ▶ *Podělte se ve skupině o to, co jste v posledním týdnu zažili. Jak vás tento prožitek ovlivnil ve vašem duchovním životě?*
- ▶ *Řekněte ostatním o situaci, kdy jste v poslední době vnímali výrazný projev Boží přítomnosti ve vašem životě. Vyjádřete veřejně Bohu své poděkování.*

Pavlova služba v Efezu

¹Zatímco byl Apollos v Korintu, prošel Pavel hornatým vnitrozemím a přišel do Efezu; tam se setkal s nějakými učedníky. ²Zeptal se jich: „Když jste uvěřili, přijali jste Ducha svatého?“ Odpověděli mu: „Vůbec jsme neslyšeli, že je seslán Duch svatý.“ ³Pavel řekl: „Jakým křtem jste tedy byli pokřtěni?“ Oni řekli: „Křtem Janovým.“ ⁴Tu jim Pavel prohlásil: „Jan křtil ty, kteří se odvrátili od svých hříchů, a vybízel lid, aby uvěřili v toho, který přijde po něm – v Ježíše.“ ⁵Když to uslyšeli, dali se pokřtít ve jméno Pána Ježíše. ⁶Jakmile na ně Pavel vložil ruce, sestoupil na ně Duch svatý a oni mluvili v prorockém vytržení. ⁷Těch mužů bylo asi dvanáct. (Sk 19,1–7)

Osobní studium

Text ve Skutcích 18,24–28 zaznamenává, že zatímco byl Pavel na cestě, do Efezu přišel křesťan židovského původu – Apollos z Alexandrie. Písmo o něm říká, že to byl „muž vzdělaný a výmluvný, který dovedl přesvědčivě vykládat svaté Písmo“ (Sk 18,24). Skutečnost, že Apollos byl Ježíšovým následovníkem, je zřejmá ze způsobu, jakým ho Lukáš popisuje: „Byl už poučen o cestě Páně, mluvil s velikým nadšením a učil přesně o Ježíšovi“ (Sk 18,25). Apollos však znal pouze křest pokání, o kterém kázal Jan Křtitel. Přestože poměrně dobře znal Ježíšovo učení, nezažil Letnice a nevěděl o křtu Duchem svatým.

To byl také důvod, proč se ho ujali Aquila a Priscilla a pověděli mu o dalších pravdách. Přestože Apollos uměl z Písma dokázat, že Ježíš byl Mesiáš Izraele (Sk 18,28), potřeboval se dozvědět více o tom, jak Bůh působil od Ježíšova nanebevstoupení prostřednictvím Ducha svatého. Když se Apollos rozhodl odejít do Achaje, Aquila a Priscilla spolu s ostatními věřícími z Efezu mu napsali doporučující dopis adresovaný sboru v Achaji, aby jej přijali (Sk 18,27). Apollos velmi úspěšně pracoval také v Korintu (1K 3,4–6; 4,6; 16,12).

Přečti si text Skutky 19,1–7. Pokus se shrnout popsanou událost vlastními slovy. Jak je podle tebe možné, že křesťané nevěděli nic o křtu Duchem svatým?

Apollův příběh spojuje Lukáš s jinou událostí, se setkáním Pavla s (asi) dvanácti věřícími v Efezu, jejichž zkušenost se podobala té Apollově. V textu jsou nazváni „učedníky“ (Sk 19,1) a Pavel se jich ptá, zda když uvěřili, přijali i Ducha svatého (Sk 19,2). Z toho jasně vyplývá, že byli křesťany. Přesto jejich odpověď na Pavlovu otázku ukazuje, že – podobně jako Apollo – i oni následovali učení Jana Křtitele a později uvěřili v Ježíše, aniž prožili zkušenost Letnic. Neměli tedy ještě možnost těšit se z hlubší zkušenosti s Pánem.

„Po svém příchodu do Efezu vyhledal Pavel dvanáct bratří, kteří byli jako Apollos učedníky Jana Křtitele a kteří stejně jako on věděli něco o Kristově poslání. Nebyli sice tak schopní jako Apollos, ale snažili se stejně upřímně a se stejnou vírou šířit poznání, kterého se jim dostalo.“ (AA 282; PNL 162)

Na jejich „nový“ křest bychom se měli dívat ve světle této jedinečné situace. Tito muži nepřicházeli z jiné církve a ani obrácení pro ně nebylo novou zkušeností. Nyní se však stali součástí hlavního proudu křesťanství. Kontext tohoto příběhu (navazuje na příběh o Apollovi) a skutečnost, že začali mluvit jazyky, naznačuje, že podobně jako Apollo, i oni mohli být povoláni jako křesťanští misionáři.

Aplikace

Jak bys někomu vysvětlil rozdíl mezi Janovým a Ježíšovým křtem? Jak se může projevit křest Duchem svatým v životě věřícího člověka?

Pobouření v Efezu

24Nějaký Démétrios, zlatník a výrobce stříbrných napodobenin Artemidina chrámu, který poskytoval značný výtěžek řemeslníkům, 25svolal je i ostatní, kteří dělali podobné věci, a řekl jim: 26„Mužové, víte, že z této práce máme blahobyť, a vidíte a slyšíte, že tenhle Pavel přemluvil a svedl mnoho lidí nejen z Efezu, nýbrž skoro z celé provincie. Říká, že bohové udělaní lidskýma rukama nejsou žádní bohové. 27Je nebezpečí, že nejen náš obor ztratí vážnost, nýbrž i chrám veliké bohyně Artemidy nebude považován za nic, a začne upadat sláva té, kterou uctívá naše provincie i celý svět.“ (Sk 19,24–27)

Osobní studium

V Efezu Pavel pokračoval ve svém zvyku kázat nejprve v synagogách. Když jeho poselství vzbudilo odpor, přesunul se spolu s novými věřícími do přednáškové síně místního filozofa a řečníka Tyranna. Pavel vyučoval Boží slovo každý den po celé dva roky (Sk 19,8–10). Lukáš shrnuje Pavlovu službu v Efezu konstatováním, že „všichni obyvatelé provincie Asie mohli slyšet slovo Páně, židé i pohané“ (Sk 19,10.26).

Ve Skutcích 19,11–20 Lukáš zaznamenává několik mimořádných zázraků, které ilustrují vítězství Boží moci ve městě, kde byly časté projevy magie a různých rituálů založených na pověřivosti. Nepochybně, Bůh mohl uzdravovat přímo prostřednictvím Pavla. Ale skutečnost, že uzdravující moc měly i „šátky a zástěry“, kterých se apoštol dotkl (Sk 19,12), se může zdát velmi zvláštní. Je však připomenutím způsobu, jakým Ježíš uzdravil ženu trpící krvácením (L 8,44). Právě pověřivost Efezanů mohla vést Boha k tomu, že skrze Pavla konal „neobvyklé mocné činy“, jak o tom mluví Lukáš (Sk 19,11). Můžeme to považovat za příklad toho, jak Bůh plnil potřeby lidí na úrovni jejich poznání.

Po úspěšné službě v Efezu se Pavel pod vedením Ducha svatého rozhodl jít opět do Jeruzaléma (Sk 19,21). Lukáš neuvádí důvod této cesty, ale z Pavlových listů víme, že chtěl doručit prostředky ze sbírek určených chudým křesťanům v Jeruzalémě (Ř 15,25–27; 1K 16,1–3). Předchozí pomoc ostatním křesťanům a velký hladomor během vlády císaře Claudia způsobily, že se judští věřící dostali do nouze. Pavel viděl v prosbě o pomoc (Ga 2,10) možnost posílit nejen jejich důvěru v jeho apoštolství, ale i důvěru v církve, která už nyní byla velkým hnutím napříč různými kulturami. Pavel se rozhodl pro cestu do Jeruzaléma i přesto, že věděl o nebezpečí, kterému se tak vystaví (Sk 20,22.23; Ř 15,31).

Jaké byly příčiny pobouření v Efezu popisovaného ve Sk 19,23–40? Uvažuj o reakci Pavla a ostatních věřících. Co se můžeš naučit z rozdílnosti jejich reakcí?

Nepřátelství, se kterým se Pavel v Efezu setkal, souviselo i s pohanskou bohoslužbou. Nepřátelství stoupenců bohyně Artemis mohlo vážně ohrozit nejen křesťany v Efezu, ale i Pavlovu další službu. A přestože Démétriova motivace byla finanční, dokázal pro podporu svých zájmů zneužít i náboženství. Význam kultu bohyně Artemis ilustruje skutečnost, že řecký filozof Hérodotos zařadil Artemidin chrám v Efezu mezi sedm divů světa.

Aplikace

Přečti si text Sk 19,27. Všimni si, jak umně Démétrios spojil náboženské uctívání s obavou o své finanční příjmy. Proč musíme být jako křesťané opatrní, abychom naši víru nezneužívali stejným způsobem? Jak se lze bránit proti lidem, kteří víru zneužívají ke svým vlastním cílům?

Shromáždění v Troadě

⁷První den v týdnu jsme se sešli k lámání chleba a Pavel promluvil ke shromáždění. Protože chtěl na druhý den odcestovat, protáhl řeč až do půlnoci. ⁸Byli jsme shromážděni v horní místnosti, kde bylo mnoho lamp. ... ¹¹Pak se vrátil nahoru, lámal a jedl chléb, dlouho do rána s nimi rozmlouval a potom odešel. (Sk 20,7.8.11)

Osobní studium

Jakmile se uklidnil zmatek v Efezu (Sk 19,23–41), rozhodl se Pavel město opustit. Ačkoli původně plánoval jít přímo do Jeruzaléma (Sk 20,1–3), nakonec si cestu prodloužil a navštívil Makedonii. Na této cestě ho provázeli zástupci některých křesťanských sborů vzniklých z bývalých pohanů (Sk 20,4).

Přečti si text Sk 20,7–12. Tento text bývá někdy používán jako argument, že první křesťané už neslavili jako svatý den sobotu, ale neděli. Jde o přesvědčivý argument? O čem tento text hovoří? Jak mu rozumíš?

Pavlova zastávka v Troadě končila setkáním „první den v týdnu“ (Sk 20,7), jinak řečeno „první den po sobotě“ (Sk 20,7; B21). Věřící se spolu sešli k „lámání chleba“, což velmi pravděpodobně odkazuje na úkon Večeře Páně, ať už jeho součástí bylo, či nebylo společné jídlo, jak to bývalo obvyklé v prvních dnech církve v Jeruzalémě (Sk 2,42.46). Skutečnost, že se v souvislosti s lámáním chleba v Troadě nezmiňuje kalich ani modlitby, tuto možnost nevylučuje. Tento příběh se často používá jako důkaz, že v Pavlových dobách – přinejmenším ve sborech bývalých pohanů – byla sobota nahrazena nedělí jako dnem bohoslužby.

Než bychom něco takového mohli tvrdit, musíme z textu pochopit nejen to, v který den se vlastně křesťané na tomto setkání sešli, ale i charakter tohoto shromáždění. V textu se mluví o tom, že na setkání bylo „mnoho lamp“ (Sk 20,8), že Pavel mluvil až do půlnoci (Sk 20,7) a že po vzkříšení Eutycha, který usnul a vypadl z okna (Sk 20,9), setkání pokračovalo až do svítání (Sk 20,11). To vše jasně ukazuje, že šlo o večerní (a noční) setkání.

Otázkou je, jestli se jednalo o večer před nedělí nebo po neděli. Odpověď vychází z toho, jaký způsob počítání času Lukáš používal, jestli židovský systém (od západu do západu) nebo římský (od půlnoci do půlnoci). Pokud šlo o židovský způsob, pak se setkání odehrálo v sobotu večer (před nedělí), pokud o římský způsob, setkání se odehrálo v neděli večer (před pondělím).

Kontext veršů Sk 20,7–12 ukazuje, že i kdyby se setkání uskutečnilo v neděli večer (a v noci), nešlo o pravidelné bohoslužebné shromáždění, ale o mimořádné setkání spojené s Pavlovým odchodem, který se udál následujícího rána. Je těžké si představit, jak by tato ojedinělá a mimořádná událost mohla podporovat zavedení nového bohoslužebného dne – neděle – namísto tradiční soboty.

Aplikace

Uvažuj o všech důvodech pro platnost zachovávání soboty jako sedmého dne. Jakým způsobem biblické svědectví o zachovávání soboty, které se táhne celým Písmem, potvrzuje identitu naší církve a povolání hlásat trojandělské poselství celému světu?

Milét – Pavlovo rozloučení

²²Nyní jdu do Jeruzaléma, protože mě Duch nutí, a nevím, co mě tam potká. ²³Vím jen tolik, že mi Duch svatý město od města ohlašuje, že na mne čekají pouta a utrpení. ²⁴Ale já nepřikládám svému životu žádnou jinou cenu, než abych dokončil svůj běh a splnil úkol, který jsem dostal od Pána Ježíše: hlásat evangelium o Boží milosti. (Sk 20,22–24)

Osobní studium

Během své cesty do Jeruzaléma se Pavel zastavil i ve městě Milét, kam pozval zástupce efezského sboru, aby jim přednesl své závěrečné poselství.

Přečti si text Sk 20,15–37. Uveď hlavní témata, o kterých Pavel při rozloučení s věřícími v Efezu mluvil. Která z těchto témat tě zaujala nejvíce? Proč? Co se z Pavlova vyprávění můžeš naučit?

Pavel si naplánoval novou cestu, jejímž cílem měla být Hispanie (nynější Španělsko; Ř 15,22–29). Předtím chtěl ještě zajít do Jeruzaléma a cestou do Hispanie byl rozhodnut navštívit Řím. Pavel předpokládal, že se už nikdy nebude moci vrátit do Malé Asie. Proto se ve své řeči soustředil nejprve na jakési zhodnocení let strávených v Efezu. Nemluvil však jen o minulosti a o svém působení u Efezánů. Zaměřil se i na budoucnost a mluvil o nejistotě, která ho čeká v souvislosti s návštěvou Jeruzaléma (Sk 20,22,23).

Pavlovy obavy byly opodstatněné. Někteří věřící v Jeruzalémě se na něj stále dívali s určitou dávkou nedůvěry, či dokonce nepřátelství. Důvodem byla nejen Pavlova minulost pronásledovatele církve, ale také skutečnost, že při hlásání evangelia nevyžadoval od pohanů obřízku (Sk 21,20–26). Pro židovské vůdce nebyl Pavel ničím jiným než zrádcem a odpadlíkem (Sk 23,1,2). Vzhledem k tomu, že římstí místodržící v Judeji v té době nebyli příliš schopní, ovládly ji v polovině prvního století různé revoluční a národní ideály. Tato atmosféra měla vliv na všechny oblasti židovské společnosti – včetně církve. V tomto kontextu se z bývalého farizea působícího mezi pohany automaticky stávala persona non grata (Sk 21,27–36).

Pavel se však ve svém projevu Efezským zaměřil i na další souvislosti. Ve Skutcích 20,28–31 jim říká, jak by se měli vypořádat s problémem falešných učitelů. Přirovnal je k „dravým vlkům“, kteří se budou snažit zničit stádo a odvést ho od pravdy. Nebezpečí falešných učitelů není tedy novým fenoménem – v církvi bylo přítomno již od jejího začátku. Jak řekl Šalomoun v jiném čase a kontextu: „Pod sluncem není nic nového“ (Kaz 1,9). Dějiny křesťanské církve odhalují ohromující škody, které falešní učitelé způsobili v církvi – a prostřednictvím církve i nevěřícím lidem. Tento problém bude v církvi přítomen až do konce (2Tm 4,3).

Pavel toho měl na srdci velmi mnoho. Uvažoval o mnoha nebezpečích, které hrozila církvi a také jemu samotnému. Přesto zůstával věrný Kristu a hlásání evangelia.

Aplikace

Přečti si text 2K 4,8–14. Kdy ses naposledy cítil bezradný, pronásledovaný nebo opuštěný? Které z Pavlových myšlenek ti přinášejí povzbuzení? V čem? Na co se Pavel spoléhá nejvíce?

Týros a Cesarea

¹⁰Když jsme tam byli několik dní, přišel z Judska prorok, jménem Agabos. ¹¹Přišel k nám, vzal Pavlův opasek, svázal si jím nohy i ruce a řekl: „Toto praví Duch svatý: Muže, kterému patří tento opasek, židé v Jeruzalémě takto sváží a vydají pohanům.“ ¹²Když jsme to uslyšeli, prosili jsme my i tamější bratří Pavla, aby do Jeruzaléma nechodil. ¹³Ale on odpověděl: „Proč pláčete a působíte mi tím větší bolest? Vždyť já jsem připraven nejen nechat se svázat, nýbrž i zemřít v Jeruzalémě pro jméno Pána Ježíše!“ ¹⁴Protože se nedal přemluvit, přestali jsme naléhat a řekli jsme: „Děj se vůle Páně!“ (Sk 21,10–14)

Osobní studium

Od zastávky v Milétu zaznamenává Lukáš Pavlovo putování mnohem podrobněji. Apoštol strávil během své cesty do Jeruzaléma celý týden v Týru, který se nachází na pobřeží Fénicie (Sk 21,1–6). Pavel tento čas věnoval místním křesťanům, kteří jej – z vnuknutí Ducha – varovali, aby nechodil do Jeruzaléma.

Na první přečtení můžeme v textu objevit určité napětí. Zatímco Pavel říká, že ho Duch „nutí jít do Jeruzaléma“ (Sk 20,22), věřící v Týru „z vnuknutí Ducha“ (Sk 21,4) Pavla před cestou do Jeruzaléma varují. Když Lukáš poprvé vzpomíná Pavlův plán jít do Jeruzaléma, říká, že „se Pavel veden Duchem svatým rozhodl ... že půjde do Jeruzaléma“ (Sk 19,21). V řečtině zní text *etcheto en tó pneumatí* a je možné jej vyjádřit slovy „Pavel se rozhodl (měl v úmyslu) v Duchu“. Text naznačuje, že Pavlovo rozhodnutí bylo v souladu s (nebo inspirované) Duchem svatým. Nešlo o rozhodnutí, které by Pavel dělal na základě vlastní vůle nebo moudrosti.

Jak je tedy možné, že zatímco Pavel dělá pod vedením Ducha rozhodnutí jít do Jeruzaléma, věřící jej – z vnuknutí téhož Ducha – před touto cestou varují? Duch svatý zjevil křesťanům v Týru nebezpečí, které Pavla čeká, a proto ho v obavách varují, aby od svého rozhodnutí upustil. Ani samotný Pavel si totiž nebyl jistý, co ho v Jeruzalémě čeká (Sk 20,22.23).

Přečti si text Sk 21,10–14. Jak tento text vysvětluje nejen Boží záměr, aby Pavel šel do Jeruzaléma, ale také obavy věřících o Pavlův osud? Jaký postoj bys byl v pokušení zaujmout ty v podobné situaci (na místě Pavla a na místě věřících)?

O proroku Agabusovi z Jeruzaléma se mluví už v Sk 11,27–30 v souvislosti s jeho předpovědí celosvětového hladu. Agabova slova o Pavlovi se podobají některým starozákonním „hraným“ proroctvím (Iz 20,1–6 a Jr 13,1–10). Slouží jako názorná ukázka toho, co se Pavlovi stane, když přijde do Jeruzaléma, a jak ho jeho nepřátelé vydají pohanům (Římanům).

Pavlovi společníci vzali Agabovo poselství jako varování, ne jako proroctví, a tak se snažili apoštola za každou cenu přesvědčit, aby do Jeruzaléma nechodil. A přestože Pavla jejich reakce hluboce dojala, byl rozhodnut dokončit své poslání i za cenu ohrožení vlastního života. Neporušenost evangelia a jednota církve byly pro Pavla důležitější než vlastní bezpečnost a vlastní zájmy.

Aplikace

Pavel pokračoval v cestě, kterou mu ukazoval Bůh, i přesto, že se neustále setkával s pomluvami, nepochopením a špatným zacházením. Jak se můžeš naučit jednat podobně?

Podněty k zamyšlení

„Úspěch, který provázel hlásání evangelia, znovu vyvolal hněv židů. Odevšad přicházely zprávy o šíření nového učení, které osvobozuje židy od zachovávání obřadů ceremoniálního zákona a přiznává pohanům stejné výhody jako židům, kteří jsou potomky Abrahama. Ve svých kázáních v Korintě předkládal Pavel tytéž důkazy, které tak naléhavě zdůrazňoval ve svých dopisech. Jeho jednoznačné prohlášení: „Už není Řek a Žid, obřezaný a neobřezaný“ (Ko 3,11) považovali apoštolovi nepřátelé za opovážlivé rouhání. Proto se rozhodli, že jeho hlas umlčí.“ (AA 390; PNL 223)

„Ještě nikdy neprožíval apoštol při příchodu do Jeruzaléma takový smutek. Věděl, že zde najde jen málo přátel, ale zato hodně nepřátel. Blížil se k městu, které zavrholo a ukřižovalo Božího Syna a nad nímž nyní visela hrozba Božího hněvu. Když si vzpomněl, jak silně byl sám zaujatý proti Kristovým následovníkům, pocítil ke svým oklamaným krajanům hluboký soucit. ... Nemohl počítat dokonce ani s účastí a podporou svých vlastních bratří ve víře. Neobrácení Židé, kteří po něm bez ustání usilovně pátrali, nenilili a ústně i písemně o něm a o jeho díle rozšířili v Jeruzalémě ty nejhorší pomluvy. Dokonce i někteří apoštolové a starší těmto lživým zprávám uvěřili, aniž by se je pokusili vyvrátit. Neprojevili žádnou touhu se Pavla zastat.“ (AA 397.398; PNL 228.229)

Otázky k rozhovoru

1. *Uvažujte o Pavlově situaci. Odmítli ho jeho vlastní soukmenovci, kteří v Ježíše nevěřili. Dokonce i Židé, kteří v Ježíše věřili, se dívali na Pavla s podezřením, že bourá „mezničky“ a „základní kameny“ jejich víry. I mnozí pohané se stavěli nenávislně k poselství, které kázal. Přesto Pavel pokračoval ve své službě. Proč? Co si můžeme vzít z jeho životní zkušenosti?*
2. *Vraťte se k aplikační otázce na pondělí. Proč je zneužívání víry (náboženství) tak nebezpečné? Jak se dá odhalit a jak se proti němu lze bránit?*
3. *Uvažujte o argumentech, které lidé používají jako důkaz, že sobotu už světit nemusíme nebo že Bible mluví o změně svěcení soboty na neděli. Jaké odpovědi máte na tyto argumenty?*

Praktický závěr

- ▶ *Podělte se s ostatními ve skupině o to, co praktického jste se naučili z této lekce při studiu Bible. Jak lze toto naučení uvést do každodenního života?*

Podněty k modlitbám

- ▶ *Modlete se jeden za druhého, za své radosti i starosti.*
- ▶ *Modlete se spolu za ty, kteří z nějakého důvodu přestávají či již přestali navštěvovat vaše společenství. Jak jim můžete dát najevo, že je máte stále rádi?*
- ▶ *Modlete se i za lidi ve svém okolí (přátele, sousedy, příbuzné...), kterým byste rádi představili Boží lásku.*

Konkrétní modlitební seznam mé třídy sobotní školy: